

Το «κίνημα της πατάτας»:

Αφετηρία για μια εναλλακτική οργάνωση της οικονομίας;

του Γιάννη Μηλιού¹

Σαν *χρήσιμο πράγμα* που ικανοποιεί διατροφικές ανάγκες, ένα τσουβάλι πατάτες Νευροκοπίου 20 κιλών στο Πάρκο Γουδή, ή στην είσοδο του Δημαρχείου Βύρωνα, ή στον παράδρομο της Εθνικής Οδού Αθηνών - Λαμίας στη Νέα Κηφισιά, δεν διαφέρει σε τίποτα από οκτώ συσκευασίες των δύομισι κιλών πατάτας Νευροκοπίου σε ένα σούπερ μάρκετ του Ζωγράφου, ή στο Βύρωνα ή στην Πολιτεία της Κηφισιάς.

Αντιθέτως, σαν *εμπορεύματα*, δηλαδή σαν *κοινωνικά πράγματα*, το τσουβάλι των είκοσι κιλών και οι συσκευασίες των δύομισι κιλών διαφέρουν σημαντικά.

Το τσουβάλι των είκοσι κιλών είναι ένα *απλό* (μη καπιταλιστικό) *εμπόρευμα*, δηλαδή ένα εμπόρευμα που η πώλησή του, η μετατροπή του σε χρήμα, πέρα από το κόστος παραγωγής, εξασφαλίζει στον κάτοχό του, τον αγρότη-μικροπαραγωγό, απλώς ένα ατομικό εισόδημα διαβίωσης, κατά περίπτωση περισσότερο ή λιγότερο ικανοποιητικό. Κι αυτό διότι έχει παραχθεί και συσκευαστεί από μια οικογενειακή μικροεπιχειρηματική δραστηριότητα, στην οποία ο ιδιοκτήτης είναι και *άμεσα* εργαζόμενος.

Σε αντιδιαστολή, η συσκευασία των 2,5 κιλών αποτελεί *καπιταλιστικό εμπόρευμα*, δηλαδή ένα εμπόρευμα που η μετατροπή του σε χρήμα στοχεύει να εξασφαλίσει στον ιδιοκτήτη του όχι (απλώς) ένα ικανοποιητικό εισόδημα, αλλά το «κανονικό», δηλαδή το *κοινωνικά μέσο* ποσοστό κέρδους. Αν για παράδειγμα το μέσο ποσοστό κέρδους στην οικονομία είναι 12% επί του συνολικά χρησιμοποιούμενου κεφαλαίου, και η επιχείρηση συσκευασίας και διανομής πατάτας είναι σχετικά μεγάλη, απασχολεί για παράδειγμα ένα κεφάλαιο 10 εκατ. ευρώ, το προσδοκώμενο μέσο κέρδος ετησίως θα είναι 1.200.000 ευρώ. Αν είναι μικρότερη, ας πούμε 4.000.000 ευρώ, το προσδοκώμενο μέσο κέρδος ετησίως θα είναι 480.000 ευρώ.

Η επιχείρηση συσκευασίας και διανομής πατάτας αγόραζε από τους αγρότες μικροεπιχειρηματίες-παραγωγούς το *απλό εμπόρευμα* (κάποιους τόνους πατάτας Νευροκοπίου), και το μετέτρεπε σε *καπιταλιστικό εμπόρευμα χονδρικής* (συσκευασίες που διατίθενται σε κάθε σούπερ μάρκετ της χώρας). Ο ιδιοκτήτης του σούπερ μάρκετ

¹ Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο ΕΜΠ.

το μετέτρεπε περαιτέρω σε *καπιταλιστικό εμπόρευμα λιανικής*, καθώς οι δαπάνες σε υλικά και μισθούς για την αγορά, φύλαξη, πώληση κλπ. της πατάτας πρέπει να προσυζηθούν και πάλι με το μέσο κέρδος. Το αποτέλεσμα ήταν βέβαια ότι ο καταναλωτής αγόραζε τις πατάτες στο σούπερ μάρκετ της γειτονιάς του, δηλαδή δεν χρειαζόταν να πάει στο Πάρκο Γουδή, ή στην στον παράδρομο της Εθνικής Οδού Αθηνών - Λαμίας στη Νέα Κηφισιά. Παράλληλα, οι δύο καπιταλιστικές διαδικασίες παραγωγής που παρεμβάλλονταν ανάμεσα στον αγρότη και τον καταναλωτή συμπιέζαν το εισόδημα και των δύο: Χαμηλή τιμή αγοράς από τον αγρότη, υψηλή τιμή πώλησης στον καταναλωτή.

Αναφορικά με την πατάτα, η κρίση έδειξε πως η αυτενέργεια και αλληλεγγύη των ανθρώπων μπορεί να κάνει τις διαδικασίες καπιταλιστικής παραγωγής περιττές. Θα μπορούσε άραγε στο επίπεδο της συνολικής κοινωνίας να μετασχηματιστεί η οικονομία με γνώμονα τις *κοινωνικές ανάγκες*, δηλαδή υπερβαίνοντας τους καταναγκασμούς του κεφαλαίου και του κέρδους;